

EDWARD FITZGERALD
IR-RUBAJJAT TA' OMAR KHAJJAM

Translated into Maltese

By GEORGE ZAMMIT

I

Stenbah! F'lembit il-lejl, kollu midmum
Bil-kwiekeb, bdiet tinhass qawwet il-jum;
U ma' migjet ix-xemx, f'ingassa dawl
Is-saqaf tas-Sultan safa' mahkum.

II

Qabel ma' tnehha tad-dalmiet l-ghanqbut,
Bejn lejl u nhar, smajt lehen mill-hanut:
"Qum, imla l-bieqja u ixrob, ja habib,
Qabel ma xorb il-ħajja jnin u jmut."

III

U hekk kif idden is-serduq, il-ħbieb
Għajtu hdejn il-hanut: "Iftah il-bieb!
Taf kemm ftit ghandna żmien, qabel ma t-triq
Naghmlu, li minnha, migja hadd ma sieb."

IV

Is-sena l-ġdida tqajjem ix-xewqat
U r-ruh tifttex il-hemda tal-witat
Fejn, fuq ix-xitla, tbajjad Id Mosè*
U kliem il-Gherf mill-art, bħal krib, jinghad.

V

Għab saħansitra Iram, b'kemm kellu ġid,
U l-Bieqja b'Seba Ċrieki ta' Jamxid!
Għad fadal, iżda, ġnien fuq l-ilmijiet
U d-dielja tferrah b'demmha 'l min irid.

*Warda msejha hekk.

VI

Siket kliem David. Izda "Nbidl" iholl
Il-bulbul griezmu: "Nbidl u ahmar, ukoll!"
Bl-oghla Pehlevi jghanni, sa ma l-ward
Jibdel wiċċu safrani fl-ahmar qroll.

VII

Ejj'imla l-biegja; u fin-nar tar-rebbiegha
Il-libsa bierda ta' kull sogħba armiha:
L-ghasfur taż-żmien ma jtirx fit-tul: titlifx!
It-titjira ta' żmienek l-ghasfur bdieha.

VIII

Ara l-gzuz ta' blanzuni li l-jum sab
U l-gzuz li tferrxu u ghabu taht it-trab:
Dan, l-ewwel xahar tas-sajf, li jgib il-ward
Jiehu 'l Jamxid u 'l Kajkobad bhas-shab.

IX

Ejja max-xih Khajjam, u taħseb xejn
F'Kajkosru u Kajkobad li ghabu t-tnejn.
Jokrob Hatim għall-ahhar ikla, u Zal
Flimkien ma' Rustum iħambaq għalxejn.

X

Ejja fejn jien, fuq ftit haxix mitfugh,
Nara x-xagħri jinfred mill-miżrugh:
Fejn ilsir u sultan ma jingħazlux,
U l-kbir, mhux ghira jgiblek, izda dmugh.

XI

Hawnhekk, biżżejjed ħobza, taht il-friegħi,
Żir mimli nbid, ktieb bl-ghana, u inti miegħi
Tghanni ma' ġenbi u bl-ghana thenni l-berah:
U l-berah waħdu, wkoll il-Ġenna tiegħi!

XII

"Bla qawwa," ighidu whud, "hajtek m'hi xejn."
Oħrajn "Xi ġmiel, il-Ġenna ta' li ġej!"
Ghożż dak li għandek, għax il-bqija ħolm;
Dak li mhux f'idek, halliħ jibqa' għaddej.

XIII

Hares ftit lejn il-warda, li l-imkejjen
Ta' kull fejn tkun bi ġmiel tbissimtha żżejjen.
Izda, hollilha l-ġmiemen ta' sbuħitha,
U gidha u ġmielha taht it-tajn ixxejjen.

XIV

It-tama, li l-bnedmin jahilfu biha,
Issir irmied, jew toktor; jiddi fiha
Tlellix is-silġ: fuq wiċċ ix-xagħri mxennaq
Tbissimtha tleqq – izda ma tleqqx hlief siegħa.

XV

U l-qamha mdieħba, kemm bnedmin hażnuha,
U kemm mal-erba' rjeh riedu jxerrduha,
Kollha fit-trab inħbew; u minn ġot-trab
Tftitixx taqlagħhom, għaliex kollha frugħa.

XVI

Ftakar li l-hajja qisha l-eqdem dar
Li għandha żewġ bibien: il-lejl u n-nhar;
U li fiha sultan wara sultan
Saltan siegħa jew tnejn, u sieket mar.

XVII

U fejn hu gid Jamxid, u fejn hu l-ġieħ?
Il-gremxula u l-iljun jimirhu fiħ.
U l-hmar tax-xagħri jirfes ras Bahram
Rieqed għal dejjem fejn it-trab iġhattiħ.

XVIII

Imkien ma jħammar wiċċ il-ward, daqs kemm
Fejn ta' xi sultan kbir xtered id-demm;
U l-ġjaċint, li bi ġmielu jhenni l-ġnien
Nibet fejn darba l-ġmiel sebbah u ntemm.

XIX

U l-haxix, li hduritu qed iżżejjen
Xoffet ix-xmara u thenni dawn l-imkejjen,
Tirfsux – min jaf minn liema xoffa nibet
Qabel sbuħitu ġiet il-mewt ixxejjen?

XX

Imla, Maħbuba, l-bieqja: l-qtar feddej
Inissi dak li kien u dak li ġej;
Għada? Tahsibx; għax għada, nista' nkun
Ma' dawk l-eluf ta' snin li sfaw fix-xej'!

XXI

Kemm-il wiehed habbejna, u għożżejnien,
U għex sigħatu, u għab fix-xejn bħal rih!
Kull wiehed minhom xorob, darba, tnejn,
Imb'għad mnejn ġie mar fittex il-mistrieħ.

XXII

Hawn, fejn darba thennew Hutna neqsin,
Illum nixorbu ahna, ferhanin,
Għax għada iridu nfitxu soddet l-art
Biex ahna wkoll nifirxu sodda — għal min?

XXIII

Mela nifirhu sakemm hemm is-sliem,
Qabel jerga' jirbahna t-trab hakkiem:
It-trab għat-trab, u taht it-trab, is-skiet
Bla'nbid, bla għana, bla għannej — bla tniem!

XXIV

Lil dawk illi għall-ġid tal-lum jirgħaw,
U 'l dawk li jridu t'għada l-ġid jaqraw,
Ighajjat mis-saqaf tad-dalmiet Mweżżin:
"Boloh! gidkom mhux hemm, u anqas haw'!"

XXV

L-ghorrief li tkellmu fuq iż-żewġ dinjiet,
U b'għerfhom hawdu mhuh u għaġġbu bliet,
Bħal boloh ġew imwarrba — kliemhom tar
U hluqhom baqghu misdudin bl-irmied.

XXVI

Ejja max-xih Khajjam; lil dawn l-uhud
Hallihom m'għerfhom; minn kemm hawn għidut
Haġa biss minnha — l-bqija m'hux hlief qerq:
Warda li fethet darba, għal dejjem tmut.

XXVII

Qaddis jew Mghallem kemm-il darba zort
F'zghużiti, sa' ma bl-għerf ta' kliemhom fort.
Izda ma swieli xejn: minn dak il-bieb
Li kont dħalt minnu, ta' kull darba dort.

XXVIII

Żrajt magħhom żriġ il-għerf, u hdimt, għajjur
Biex miż-żerriegħa x-xitla toġħla u tfur;
U minn dan kollu xejn ma hsadt hlief dan:
"Bħall-ilma ġejt, bħar-riħ irrid immur."

XXIX

Jigi l-bniedem bla jaf għaliex, jew mnej',
Bħall-ilma li mal-halla jibqa' għaddej;
Minn hawn ikollu jgħib, irid jew le,
Bħal riħ fix-xagħri, bla ma jaf 'il fejj'.

XXX

"Mnejn ġejt bla ridt, u għaliex?" ruhi staqsiet;
"U 'l fejn isuqni l-mewġ?" Wieġeb is-skiet.
Newwilli bieqja wara bieqja 'l hawn
Biex fl-inbid nidfen dan il-hsieb qerried.

XXXI

Tlajt minn nofs l-art; is-Seba' Bieb għaddej
Tas-Sema, u bil-ħażniet tal-għerf imtlejt.
Għad li hallejt kemm-l għoqda mhawda, qatt
L-għoqda ta' risqna u mewtna ma hallejt.

XXXII

Għax kien hemm Bieb ma jifthu ebda muftieħ;
Għax kien hemm Star le tara minn go fih:
Smajt kliem fuqek u fuqi; mb'għad, da' 'l-kliem
Fuqek u fuqi, ntefa bħal musbieħ.

XXXIII

Staqsejt lill-art u 'l-bahar; izda qam
Krib ta' niket għas-Sid u għal wild Adam.
Staqsejt is-Sema — Għalxejn. Rajt biss 'l għeliemu
Mohbi u mikxuf mill-kliem tad-Dawl u d-Dlam.

XXXIV

Hekk, xoffti ma' xoffet il-bieqja ghaqqadt
Biex Bir il-Hajja nsib, li ma sab hadd.
Xofftha ma' xoffti pespset: "Sa kemm tghix
Ixrob, ghax meta tmut, ma tiġi qatt."

XXXV

Nahseb li l-bieqja li wegbitni, xi
Darba fl-imghoddi kienet hajja, u li
Daqet l-ghasel tal-hajja; u dik ix-xoffa
Min jaf kemm qalghet bews, u bieset hi!

XXXVI

Ghaliex fis-Suq rajt darba, fil-ghaxija,
'l ghammiel il-bwieqi jahdem it-tafija;
U t-tafal, ghad li lsienu mnehhi, qal
"Hudni bil-hlewwa, tahqarnix, ja hija!"

XXXVII

Mel'imla l-bieqja. Bluha, tahseb fih
Iz-zmien li jaharbilna qisu rih:
Ghada min rah? Il-bierah miet u mar!
Ghax tahseb fihom, jekk illum sabih?

XXXVIII

Lehha ta' berqa - l-bqija Xejn u Kruh;
Lehha fuq Bir il-hajja ha' nduquh.
Il-kwiekeb niezla, wil-karwan qed ighib
Fuq xfar ix-Xejn: ghagglu, ghax titilfuh!

XXXIX

U kemm se ndum niggerra, bghod u qrib,
U nohlom dak li qatt ma nista' ngib?
Ahjar ghasir il-ghenba, mit-tlellix
Ta' dak id-dawl li ma nistax insib.

XL

Int taf, Mahbuba, kemm, go din id-dar
Ili li hadt b'gharusti Mara ahjar:
U minn soddti warrabt nixfet il-hsieb
Biex nghix sa mewti ma' tal-ghenba l-qtar.

XLI

U ghad li 'l fuq u 'l isfel naf inzid
U nnaqqas naf ukoll, kull meta rrid,
Qatt na fittixt li ngharrex halli nsib
L-gheruq hlief f'haga wahda biss - fl-inbid!

XLII

Ftit ilu rajt, hdejn il-hanut, itir
U jiejaf Anglu, li newwilli zir
U qalli nduq. Jien hadtu u doqtu. Kien
Mimli ta' Wild id-Dielja bil-ghasir!

XLIII

Bl-ghasir ta' Wild id-Dielja, li f'kull zmien
Wera li l-gharef dejjem iblah kien;
Wera li l-holma ta' min ried igib
Id-deheb mic-comb, ma sehhet qatt imkien.

XLIV

Kif ma sehhetx il-holma ta' Mahmud
Sultan ta' qawwa, li l-gharghar mishut
Ta' biki u biza', mxejjen mid-daqqiet
Tax-Xafra Msahhra, ra quddiemu jmut.

XLV

L-ghorrief hallihom; idhak bit-thabrik
Ta' min jixtieq id-dell tax-Xejn jurik.
Fittex xi rokna qalb il-kotra, u hemm
Iddiehek b'dawk li riedu jidhku bik.

XLVI

Ghax ahna, u ta' ma' dwarna, dellijiet
Mixjin bhal wirja msahhra ta' xbihiet
Li x-xemx, bhal xemgha, titfa' fuq lizar;
U x'baqa' minnhom, malli x-xemgha ntfiet?

XLVII

U jekk l-inbid li tixrob, u x-xofftejn
Ta' min ihobbok ighibu - m'hemmx ghalfejn
Titbikka - ftakar illi dak li int
U dak li ghad trid tkun m'hu xejn hlief xejn.

XLVIII

Sakemm il-warda tfewwah fuq ix-xfar
Tax-xmara, ma' Khajjam ixrob il-qtar
Tad-dielja — u meta l-Anglu lejn xofftejk
Iġib qtar iehor, ixrob, bla tisfar.

XLIX

Il-hajja logħba. Dwal u dlamijiet
Ir-Riżq jilgħabhom magħna bħal biċċiet.
Ir-Riżq iressaq, joqtol, u qajl qajl
Johodna wiehed wiehed f'Dar is-Skiet.

L

Boċċa mitfugħa, bla ma ssaqsi, nkiss
Tersaq lejn fejn gerbuha; u jekk hi tmiss
Il-likk, ma jkunx għax trid; u jaf għaliex
Il-Boċċa laqtet, min tefagħha biss.

LI

Is-seba', malli jikteb, jibqa' għaddej:
La jqanqlu l-gharef, anqas il-bikkej:
Hadd ma sab kif iregġgħu lura. Hadd:
Minn dak li kiteb ma jithassar xej'.

LII

U xejn la tgħolli harstek, għall-helsien,
Lejn il-Bieqja maqluba kollha lwien
Li ahna nsejhu Sema; għaliex hi wkoll
Titgerbeb kif nitgerb'u int u jien.

LIII

Mat-tajn tal-ewwel bniedem, gie magħgun
Tajn l-ahħar bniedem, żriġh l-ahħar mahżun.
Iva: mal-bidu tal-holqien, kien hemm
Dak li f'Ghodwet ir-Reqqa jrid ikun.

LIV

Meta, mal-bidu tal-holqien, fis-Sema
Il-Lehen tal-Hallieq fid-Dlam instema',
U l-kwiekeb sabu mkienhom, f'dak it-trab
Li kellu darba jilqa' 'l ruhi, ntrema.

LV

Għerq minn go zokk id-dielja. Jiena rtbatt
Miegħu, u miegħu rrid nibqa'. Hadd
Ma jifridna, 'qas lehen id-Derwix
Li l-bieb li jiena ftaht ma jifthu qatt.

LVI

Sew jekk id-Dawl waħdani, bin is-Sewwa,
Imhabba jkebbes, jew johloq għedewwa,
Ahjar, barra mill-Maqdes, lehha minnu,
Milli titilfu darba għal dejjem gewwa.

LVII

Inti, li t-triq, bil-hofor żrajtli, mnejn
Jiena rrid ngħaddi halli nasal fejn
Għandi nasal; jekk naqa', sejjer qatt
Il-waqgħat tiegħi taizzilhomli b'dejn?

LVIII

Int taf x'inhu trab il-bnedmin, għax fejj'
Għamiltu, hlaqt lil Eden u 'l l-qaddej
Ta' Wild id-Dlam. Għalkemm-il darba d-Dlam
Hakimna go dufrejħ, mahfra, Mulej!

KTIEB IL-KUS

LIX

Isma'. Tar-Ramadan f'lejla dalmija,
Qabel ma l-qamar keċċa s-sawm u 'l l-bqija,
Sibt ruhi fil-hanut t'għammil il-qolol,
Li kienu mdawrin miegħi mija mija.

LX

U rajt li fosthom, b'għageb tiegħi kbir,
X'uhud, tal-Kelma kellhom it-tiswir.
U wiehed demmu xegħbu, u għajjat: "Kos,
Għammil iż-Żir min hu, u min hu z-Żir?"

LXI

U qabeż iehor: "Tgħid għal xejn, f'dis-sura
Mit-tafal mohmi ruhi giet misrura

Biex jerga' mbghad l-Imghallem li sawwarni
F'tafi ta' qabel ireggaghni lura?"

LXII

U iehor staqsa: "Liema sabi qatt
Kisser il-kus li lilu ferh kien radd?
Min habb, u ghamel bieqja, jista' jkun
Li f'telf ta' qilla l-bieqja rega' hatt?"

LXIII

U qabzet qolla, mb'ghad, li kienet qieghda
Minhabba l-kruha ta' suritha, mbieghda:
"Tghid jien gejt kerha u mghawga, ghaliex l-Imghallem
Li tani surti kellu idu mrieghda?"

LXIV

U iehor: "Smajt ukoll fuq Mghallem kbir
Li fin-nar jixhet bieqja, qolla, zir,
Jekk ma johorgux sewwa: Ma nemminx:
Hu twajjeb - minn dan kollu xeja ma jsir!"

LXV

"It-tafal tieghi," tniehed minnu fih.
Zir iehor, "daqs kemm somt, nixef sal-qiegh.
Ghalkekk gibu l-ghasir li kont habbejt,
W isquni sewwa, halli b'hekk nistrie!"

LXVI

Waqf kliem il-qolol, wiehed ra li tela'
Il-qamar felli. Spicca s-sawm. Ghall-hela
Kullhadd jinxtet. Pespsu: "Isma' lil-sidna,
Xi jcaqcaq f'daru, mlebleb ghal xi belgha!"

.....

LXVII

Bl-inbid farragni meta akun mixhut;
Fit-tmiem, bl-inbid ahsilni, meta mmut.
F'werqat id-dielja idfinni mgezwet, fejn
Nibqa' taht dell xi gnien dejjem mimdud.

LXVIII

Biex, ghad li trab fit-trab, jien nibqa' nfuħ
B'riħet l-inbid; u jghaddu zghar jew xjuh
Minn qribi, ghandhom jibqghu mahkumin
Imqar jekk qatt ma hasbu hlief fir-ruh.

LXIX

Eh! Minhabba l-allat li hekk habbejt
F'ghajnejn in-nies kemm kelli gid imejt:
Minhabba fihom ismi f'bieqja dfint,
U kemm gid kelli wara l-Ghana hlejt.

LXX

Kemm drabi xtaqt l-indiema! Izda tkellimt
Bla ma x'inhi l-indiema sewwa fhimt,
Ghaliex mal-migja tar-rebbiegha, nzajt
Minn kemm indiema biha kont thazzimt.

LXXI

Ma ngħidx li għall-inbid ma kontx mignun;
Għalih hlejt ġiehi, fih hlejt kull mahzun.
Izda x'qatt jixtri min ibigh l-inbid
Li tajjeb biss daqs nofsu jista' jkun?

LXXII

Żmien ir-rebbiegha? Ġie bħal warda, u mar.
Żmien zghuziti? Tifikira mfewha sar;
Bħall-bulbul li, ma nafx għal fejn jew mnejn,
Sahhar il-gnien bi ġmiel ghanjietu - u tar!

LXXIII

Kieku stajna, Mahbuba, t-tnejn flimkien
Nahkmu kull m'hu, jew jista' jkun, jew kien,
Kif kollox konna nfarrku, biex naghmluh
Sew sew kif hlomnieh dejjem int u jien!

LXXIV

Qamar ta' qalbi, li ghamilti ghani
Bi ġmielek, fis-smewwiet, qamar bajdani
Tiela'. Min jaf kemm drabi, f'dan il-gnien
Għalija għad iġharrex - izda le jarani!

U meta inti, Saki, dan il-bur
 Miżghud bil-mistednin xi darba żżur,
 U ssib ir-rokna fejn kont darba jien,
 Battal il-bieqja – u biha 'l isfel, mur!

1.xii.1957

Tamam Shud.

AN EARLY MALTESE WORD-LIST

By WILLIAM COWAN

THE earliest recorded examples of Maltese that I have been able to examine are those included by Megiser in his description of Malta of 1611.¹ Megiser is said to have visited Malta in 1588;² according to his account he published some of the forms he recorded there in his *Thesaurus Polyglottus* of 1603. I have not been able to investigate this latter work.

Megiser's list consists of 121 items recorded in transcription, each followed by a German gloss. Most are single words, but some consist of short phrases. The last 34 are the numbers from 1-20, the decades to 100, 100 to 500 by hundreds, and 1000. The material is difficult to subject to any sort of through going analysis. Megiser obviously did not know Maltese, the text is quite short, has almost no repetitions, and is much marred by misprints. In addition, his transcription appears to be rather ad hoc, designed to give only a rough approximation of the Maltese sound. Nevertheless, some information can be gotten from the list, and some speculations can be made. In the interests of providing scholars interested in Maltese with the material, and in the hope that it will further the study of the historical phonology of Maltese, I present the list of forms, along with Megiser's introduction.

The following arrangement has been used in listing the forms: First, the form as recorded by Megiser, followed by emendations where these seem indicated, and the German gloss. Next the modern Maltese equivalent, where known, in phonological transcription, equated with the form as it is in Classical Arabic in a standard transliteration, or a Romance form. The presentation of Classical Arabic as an equation rather than a derivation reflects my conviction that Maltese, as other dialects of Arabic, is not necessarily descended from Classical Arabic, but from a form of speech that was cognate with it. This is followed in many cases by comments on the forms, or glosses where the meaning of the Maltese differs from the meaning of the cognate Classical Arabic form. A number of obscure points remain unsolved; I hope that other investigators will be able to shed some light on them.

¹ Hieronymus Megiser, *Propugnaculum Europae...* (Cracow, 1611).

² C.L. Dessoulavy, Review of Sutcliffe *A grammar of the Maltese language*, BSOAS 8.1175-1188.